

'אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב... מאי אין נמנין, אמר רב יהודה אמר שמואל: אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביום טוב'. יש לדקדק הלא מקח וממכר הוא ופשוט שאסור, ככתוב בספר עזרא (נחמיה יג). יש לומר שפסיקת מעות על הבהמה אינה דומה למקח וממכר גמור אלא דומה קצת ל'הריני עמך לשליש ולרביע', ומשמיענו שאעפ"כ אסור (רשב"א בשם התוס').

נראה לפרש שכאן מדובר על השתתפות אנשים בבהמה חיה כדי לחלק הברש [כמו המנאה על הפסח] ביניהם, והוא אמינא שאין זה מקח ממש.

ובזה מובן סדר המשניות (כפי שפירש הרשב"א להלן כח.), מדוע הפסיק התנא בהשחזות סכין באמצע דיני חלוקת הבהמה – כי התחיל לדבר על שותפות בבהמה חיה, והולך ומסדר הלכות בני החבורה; שקילת בשר והשחזות סכין. ובמשנה שלאחר מכן (כח:) מדבר על דרך לקיחת בשר מטבח בלא שותפות. [ומכירת בהמה חיה ביום טוב לצורך היום, בלא פסיקת דמים – מותרת. וכדברי שמואל להלן לה. שור של פסח – כרגלי כל אדם ופרש"י כיון שדרכו למכור, כבר מאתמול דעתו להעמיד ברשותו למי שיבוא ביום טוב ויקנה].

## דף כח

'אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול אבל הכא דמחזי כעובדין דחול לא'. רש"י פירש ששם מדובר על מכירה ואין דרך לשקול בשר הנמכר במנה כנגד מנה, לכן מותר. ולפי זה יהא המוכר רשאי לשקול מנה כנגד מנה ביום טוב, ואין כן משמעות הפוסקים. ונראה שהפוסקים פירשו אחרת; לענין בזיון קדשים די בשינוי מועט כדי שלא יהא הדבר בזיון לקדשים, משא"כ לענין הגדרת 'עובדין דחול' ביום טוב, צריך יותר שינוי (עפ"י שפת אמת).

**(ע"ב)** 'מהו להראות סכין לחכם... רבנן אסרי'. רש"י פירש משום שנראה כעובדא דחול, כאילו הולך למכור באטליו. ויש אומרים לשיטתו שלא אסרו אלא לטבח העשוי למכור באטליו, אבל לשאר כל אדם מותר להראות סכיניו לחכם (מאור זרוע).

ובה"ג (מובא ברי"ף) פירש שחוששים שמא ילך חוץ לתחום להראותו. [והרו"ה הקשה הלא כיון שנוקטים איסור תחומין מדרבנן, אין לגזור שמא יצא חוץ לתחום. והרמב"ן תירץ שחוששים שמא ילך י"ב מיל להראות לחכם, שזהו איסור תורה].

ורמב"ם (יום טוב ה, כ) כתב: גזרה שמא תימצא פגימה בסכין ויחדדה במשחזות [ולשיטתו אפילו לרבי יהודה אין התר לחדד סכין במשחזות של אבן].

והרו"ה כתב שראיית החכם את הסכין הריהי כעין ראיית מומין של בכור [אמנם כשרואה לעצמו אין זה אלא כדי לברר הספק, אבל לאחרים אינו בירור ספק גרידא אלא מפני כבודו של חכם אמרו שלא יהא ראוי הסכין לשחוט בו עד שיתן רשות. נמצאת נתינת רשותו תיקון גמור היא כעשיית כלי (ר"ן). ושונה הוראה זו משאר הוראות שהרי אעפ"י שידוע בעצמו שהסכין ראוייה לשחיטה – צריך להראות לחכם לקבל רשות, בדומה לראיית בכור שאפילו המום גלוי צריך התר החכם, הרי שבאלו החכם אינו רק מגלה הדין אלא הריהו כפועל תיקון בדבר להתירו (עפ"י מאירי).

'סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב, והני מילי דפסקא אגב דוחקא'. יש מפרשים [דלא כרש"י] שעמדה הסכין ביום טוב, ואם אינה חותכת כל עיקר אסור לחדדה משום שהוא עושה כלי, ואפילו לרבי

יהודה אין התר בתיקון גמור שהוא כעושה כלי מתחילתו (עפ"י רז"ה. וכן נקטו פוסקים – ע' או"ח תקט.ב). ויש אומרים דוקא כאן אסור שמא יבא להשחיה במשחזות, וזה אסור אף לרבי יהודה, כדברי הרמב"ם (ע"ו); בהגר"א שם, ומובא בבאור הלכה).

בשו"ת שבת הלוי (ה"ח קכא, ג) דן במי שנתקלקל לו מכשיר אוכל חשמלי ביום טוב, וכתב שמסתבר שחיבור המכשיר לחשמל, אף לדברי החזו"א שיש בו משום 'בונה', אינו כבונה כלי מתחילתו, והמיקל לומר לנכרי לעשות כן ביו"ט, יש לו על מה לסמוך. [דן שם אודות כירים חשמליות, ובוה יש לדון לאסור גם משום הולדת אש כמו שכתב שם, אבל במכשיר שאין בו חוטי להט, כגון מקרר שנתקלקל ואי אפשר להעביר המאכלים של יו"ט למקרר אחר, לכאורה היה מקום להקל אף ע"י ישראל אם נקוט כסברתו שאין זה 'בונה' מתחילתו. ואולם אין משמע שם להקל בדבר. ויתכן הטעם משום אסור 'מוליד' שיש ביצירת זרם חשמלי, כנ"ל כג.].

**זו"ת'ק הא כתיב לכם? אמר לך ההוא לכם ולא לנכרים.** ורבי יהודה גם הוא דורש כן (כדלעיל כ:). אלא ששומע מלכם שנים; לכם – לבדכם, לכם – לכל צרכיכם (רשב"א).

**'שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו.** מרש"י משמע שאיסורו משום מוקצה מחמת מיאוס. וכן כתב הרשב"א (בחדושי ובושו"ת ח"א תרו), ודן ללמוד מכאן איסור טלטול בשאר כלים שנמאסו כגון קערות שאכל בהם [אם לא שהם במקום שנמצא שם שמותר לטלטלם כדין 'גרף של רעי'].  
 ויש מפרשים (ע' בית יוסף ומהר"ם) שמדובר בקוקן בעלמא שאינו מיוחד לשפוד ואין עליו תורת כלי ולפיכך אסור לטלטלו, שהוא מוקצה. ואף על פי כן הותר לצלות בו, כי לגבי שימוש זה הוא מוכן. ומצינו כיוצא בזה, שלענין שימוש מסוים הדבר מוכן ולא לענין שימושים אחרים. (ע' לעיל ח: 'הכניס עפר לכסות בו דם צפור'; להלן לג. 'אין סומכין את הקדרה בבקעת'. ושם 'אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד' ולפרש"י הטעם שמיזעדים להסקה ולא לדבר אחר. וכיו"ב ברש"י שם בסוף העמוד בדעת חכמים. וע"ע בבאור הענין בספר בית ישי טו).

או שמא הואיל ושימושו חד פעמי הרי לאחר השימוש שוב אינו ראוי לכלום. ולפי"ז יתכן שקודם שנשתמשו בו אינו אסור בטלטול כלל.  
 ולהלן לג. מבואר שענף חד, אם אינו ראוי להסקה מוקצה הוא ואין להשתמש בו לשפוד, ואם ראוי להסקה אינו מוקצה. וצ"ל שכאן אינו מיוחד להסקה [ולכך קראוהו 'שפוד' ולא 'חזרא'] ומוכן הוא לצליה חד פעמית.  
 ומדברי רבנו ירוחם נראה שאף בשפוד המיוחד לכך, לאחר צליה אין עליו תורת כלי, כיון שאין שימושו רק מעשה קוקן ולא מעשה כלי (מובא בבית יוסף. ונראה לכאורה שהוא משמש לפעם אחת בלבד).

**זהוהא שיש עליו כזית בשר.** הר"ן (וכ"נ ברשב"א) גרס 'זהוהא שיש עליו בשר' ופירש שאין בו אלא בשר מועט, פחות מכזית, ולכן לא הותר בטלטול ממש, אבל אם יש עליו כזית בשר – מותר לטלטלו משום הבשר שעליו (וברי"ף לפנינו כתוב 'כזית בשר' וכנראה גם ברי"ף גרס הר"ן אחרת, שאל"כ היה לו להזכיר).

לענין עצמות וקליפים, כתבו הפוסקים (שח) שאפילו אם יש מעט בשר או פרי, וכן עצם שיש בתוכה מוח – מותר לטלטלם אגב הבשר. ושם יש לחלק בין אלו שמיזעדים לפעמים לאכילה או למציצה, ובין שפוד לאחר גמר האכילה, שאף הבשר שמעליו קצת נמאס ואינו עומד לאכילה [וכן י"ל לשיטת רש"י ותוס' ורא"ש לעיל יד שתערובת שהפסולת מרובה על האוכל אסורה בטלטול]. וצ"ע.

**'לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר... היכי עביד.** במשנה לעיל מדובר כשבא להימנות על הבהמה שאין יודע מקצה, שאסור לפסוק עליה דמים אלא יאמר למחצה לשליש ולרביע [ויעמיד בהמה

זהה כדי לשומה לאחר החג]. וכאן מדובר כשידוע מקחה או שהעמיד שתי בהמות, רק אינו מבקש מחצה או רביע אלא מעט בדינר או בשנים, ועל זה שנינו שאסור להזכיר הסכום אלא המנה שרוצה (מהר"ם שיף).

וכתב הרשב"א (כו:): שאין בדין זה כל חידוש, שהרי זהו מקח וממכר גמור ואסור, ככתוב בספר עזרא (נחמיה יג), אלא משום הסיפא נקטה המשנה דין זה, לומר ששוחט ומחלק ביניהם אעפ"י שנותן לו באומדן שוה דינר.

## דף כט

**'אלמא גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא'** שממשמעות לשון רבי יהודה נראה שבא להוסיף חומרא על דברי תנא קמא ולא להקל (עפ"י מהר"ם שיף).

**'דעבדי אינשי דמקרי חמרא במנא דכילא ושתו'**. הר"ן מפרש שמדובר שהלוקח נוטל מדה של מוכר ומוליכה לביתו, ולכן אין נראה כדרך מקח וממכר, שעשוי אדם לשלוח לחברו מנות באופן זה. אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור. וזהו ששנינו באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותן ללקוחות ביו"ט.

[ומובן לפי זה מה שאמרו 'הכא לא קעביד כדעבדין בחול' – והלא גוף מעשה המדידה הוא כבחול אלא שאינו מזכיר לו שם מדה – אבל לדברי הר"ן אין זה כמעשה חול מפני שאינו מריק לתוך כלי הלוקח. שפת אמת].

**'הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות'**. אף על פי שהיה נוהג למדוד מבערב כדי שישקוט היין ולא יעלה קצף – היו מתרבים הלקוחות ולא הספיקו לו כל המדות המלאות מאתמול, והיה צריך להשתמש באותן מדות למלאותם שוב עכשיו, והלקוחות לא היו יכולים להתעכב עד שישקוט הקצף, או עד שיתמצא כל השמן מהכלי. ומאותם עודפים כנס שלש מאות גרבי יין (תוס' הרי"ד). ע' בספר נועם אלימלך ר"פ תוריע – ע"ד הרמז.

**'לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביום טוב'**. רש"י מפרש טעם האיסור מפני שנראה כמודד למכור. ואילו התוס' (בשבת כז: ד"ה ומדבריהן) כתבו שאיסור מדידה אינו אלא משום שהוא כעובדא דחול (וכן הביא דבריהם מהגן-אברהם שו"ס ט"ק טו). ולכך הותרה המדידה לצורך מצוה (בסוף שבת). ופשוט שכוונתם רק על מדידה של צרכי הבית, רק במדידה כזו התירו לצורך מצוה, ולא במדידה של מכירה או השאלה.

[...ואם כן נמצא שאין שייך אף (לא איסור) דרבנן במדידת החום שעל ידי טערמאמעטער, שאינו ענין כלל למדידה האסורה, אך הוא חומרא בעלמא שיש מעלה להחמיר, והרוצה להקל אין למחות בו'. מתוך שו"ת אגרות משה או"ח ח"א קכח].

**'מודדת אשה קמח ביו"ט ונותנת לתוך עיסתה כדי שתטול חלה בעין יפה'**. הגם שהחלה ניטלת באומדן כתרומה ולא במידה (ע' שנות אליהו דמאי ה,א), ראוי שתמדוד הקמח כדי שאומדן החלה יהא בעין יפה, שאם לא תמדוד, תקמץ בחלה.